

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Милен Иванов Балтов, Бургаски свободен университет, член на Научно жури със заповед № 128/ 26.06.2019 г. на Ректора на БСУ

върху дисертационен труд на Валентина Николова Маренова, отчислен с право на защита докторант от докторска програма „Икономика и управление (индустрия)” в професионално направление 3.8. Икономика в Бургаския свободен университет на тема „Възможности за диверсификация и иновации в дейността на предприятията (примерът на туристическата индустрия)” за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Валентина Николова Маренова завършва редовното си обучение в ОКС „бакалавър“ по спец. „Славянска филология“ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и следвайки интересите си още като студент в изследванията на проблемите на индустрията и туризма придобива магистърска степен по „Управление на туризма“ в Университет “Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас. В началото на 2017 г. Валентина Меренова участва активно във форуми за студентско и докторантско творчество, кандидатства и след представяне на научна разработка - част от бъдещия ѝ труд е зачислена в самостоятелна форма на докторантура по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)” в Центъра за икономически и управленски науки към Бургаския свободен университет. В периода на докторантурата, като един от нейните научни ръководители и от участията ѝ в конференции, имах възможност да придобия положителна представа за постиганото в нейните изследвания. Докторант Маренова допълнително ме впечатли с активността си в управлението на туристически обекти. Всички изпити от докторантския си минимум, докторант Маренова е положила с високи оценки.

I. Обща оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Валентина Маренова разглежда една изключително актуална тематика – динамиката в иновациите и диверсификацията и взаимодействието между компонентите им в туристическата индустрия. Много се говори и прави в областта на иновациите в България през последните години, но постиженията са главно по отношение на общата рамка и научните изследвания, както и процесите в производствените и ИКТ компании, като науката все още е длъжник при цялостните решения за нискотехнологичен сектор на услугите, какъвто е туризъм.

Целта и задачите на дисертацията са коректно изведени и са предпоставка за доказване на правилно поставената теза – за това, че въвеждането на иновации и диверсифицирането на туристическите предприятия води до подобрена конкурентноспособност и спомага за решения по производствения фактор труд, но въпреки това в туризма иновациите са умерени и еднообразни, а организациите ползват най-често собствени средства, за да ги финансират. Предметът и обектът на изследването са ясно дефинирани, а в методите на теренното изследване преобладават анкетата, интервюто и особено ценния подход със структурирането на мнения на експерти практики, от които се извеждат няколко мини казуса.

Общият обем е 225 страници. Основното изложение е равномерно разпределено в две глави и допълнение от 13 броя приложения, сред които използваната за проучването анкетна карта. Библиографската справка съдържа 110 източника – книги, периодика, онлайн материали на български и чужд език., както и множество документи с практически и експериментален характер, свързани с подходите и техниките на иновациите и тенденциите в туризма. Това е в помощ на сериозното и обстойно изследване на теоретико-методически аспекти и тук докторантът демонстрира аналитичните си умения и богати знания по тематиката. Приложени са Декларация за съответствие на дисертационния труд с изискванията на чл. 6, ал. 3 от ЗРАСРБ и Декларация за оригиналност.

Докторантът си поставя пет задачи и формулира четири работни хипотези. Предвид избраната тематика първа част се фокусира върху основни теоретични постановки и емпирични изследвания в три насоки: диверсификация, иновации и туристическа дейност. Направен е преглед на специализираната литература, като подробно е разяснена методологията на проучване на източниците в областта на иновациите в туристическата индустрия. Дадена е статистика за релевантните публикации в найпопулярните световни бази данни – Скопус (Scopus), Сайнс Дайрект (Science Direct), Гугъл Сколар (Google Scholar), Менделей (Mendeley), както и в български виртуални научни библиотеки. На тази база е сравнена изследователската активност в българското и чуждестранното научно пространство.

В практическото изследване, авторът проявява добросъвестност, като търси както „шампионите“ при примерите за диверсификация и иновации, така и отразява много от слабостите на българските туристически предприятия, поради които, не винаги усилията им автоматично водят до подобрена конкурентна позиция на фирмата.

Предвид регионалната специфика е формулиран и специален блок относно синята икономика и крайбрежния туризъм. Получените резултати са детайлно анализирани, като паралелно с това се дават доказателства в подкрепа на тестваните хипотези. На база на

проведеното собствено изследване докторантът формулира препоръки за иновационната политика на предприятията в туристическия отрасъл и диверсификацията на предлагания продукт

II. Приноси в дисертационния труд

Представената в автореферата справка за приносите реално отразява работата и постигнатите резултати в дисертационния труд. Теоретично и концептуално е обоснована необходимостта от приложение на диверсификации и иноватиране при предоставяне на туристически услуги, основан на налагащата се нова парадигма за тяхното управление. Оценено е актуалното състояние на приложението на иновационни подходи и диверсификация в туризма. Представени са примери за добри практики с възможности за приложение в българския туризъм. Проведено теренно изследване по въпроси свързани с иновативния потенциал на туристическите организации.

III. Въпроси и препоръки по дисертационния труд

Въпроси по дисертационния труд:

1. Ще се подобри ли средата за иновации сред българските туристически фирми, ако секторът се регулира повече от държавата?
2. Ще се подобри ли конкурентоспособността на фирмите от туристическия индустрия, ако диверсифицират в други свързани със синята икономика дейности?

Препоръката към докторанта е да концентрира връзките между анализа на ниво отрасъл с констатациите за фирмите от извадката, а за по-нататъшната си работа да насочи изследователските си усилия към трансформиране на част от препоръките си в помощ на процеса на програмиране на следващите (за периода 2021 – 2027 г.) оперативни програми следващи сегашните „Развитие на човешките ресурси” и «Иновации и конкурентоспособност».

IV. Автореферат и публикации по дисертационния труд

Авторефератът отговаря на изискванията и е издържан в структурно отношение, отразявайки логиката и дълбочината на дисертационния труд. Използваните публикации са четири. Те отразяват ключови моменти в изследването и са свързани с част от приносите. Успоредно с това докторантът работи по два проекта с научно-изследователски характер единият за регионални иновационни индекси е финансиран от националния Фонд «научни изследвания».

Заклучение

Дисертационният труд изцяло отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и ПРАСБСУ в частта за присъждане на образователната и научна степен „доктор”.

С убеденост давам **положителна оценка на дисертационния труд** на тема „Възможности за диверсификация и иновации в дейността на предприятията (примерът на туристическата индустрия)” и препоръчвам на колегите, уважаеми членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен «доктор» на **Валентина Николова Маренова**.

09.08.2019 г.

Гр. Бургас

Член на Научното жури:

/проф. д-р Милен Балтов/